

AAN DE SLAG MET VERBETEREN PTA'S

Een aanzet tot kwaliteitsverbetering
schoolexamenbeleid VO

Oktober 2019

CINOP

leren met impact

SAMENVATTING

Steeds vaker krijgen wij verzoeken binnen van middelbare scholen om hun programma's voor toetsing en afsluiting (PTA's) te screenen: te controleren of de dekking van eindtermen voldoet aan de kwaliteit en het beleid van de VO-school. Hierbij vallen bepaalde zaken op. Wij delen onze bevindingen graag met je!

PTA's in het voortgezet onderwijs: hot item

1 Oktober is geweest. De inspectie heeft van alle VO-scholen de PTA's ontvangen. Sinds de focus van de inspectie meer verlegd is naar de kwaliteit van de PTA's, en er enkele scholen in opspraak zijn geraakt over de examenprocessen, is dit een hot item geworden in onderwijsland.

Onze tips & tricks

Hoe kan zo'n programma nou gezien worden als duidelijk, als een meerwaarde? In dit artikel vind je tips & tricks over hoe het PTA gedegen vormgegeven kan worden en hoe de school zelf met het schoolexamenbeleid aan de slag kan gaan:

- Noodzaak
- Nut
- Wat moet er in elk geval in staan?
- Hoe ontwikkel je een goed PTA?
- Wat kan het management doen?
- Ondersteuning nodig?

NOODZAAK

1 Oktober is geweest. De inspectie heeft van alle VO-scholen de programma's voor toetsing en afsluiting (PTA) ontvangen. Sinds de focus van de inspectie meer verlegd is naar de kwaliteit van de PTA's en er enkele scholen in opspraak zijn geraakt over de examenprocessen, is het een hot item geworden in onderwijsland. Waar komt die aandacht voor dit onderwerp vandaan? De Commissie Kwaliteit Schoolexaminering heeft in het najaar van 2018 onderzocht hoe het gesteld is met de kwaliteit van de schoolexaminering in het VO. Conclusies waren dat de kwaliteitsborging vaak kwetsbaar is en dat schoolexaminering te weinig vanuit een visie wordt vormgegeven.

Steeds vaker krijgen wij verzoeken binnen van middelbare scholen om hun PTA's te screenen. Met screening bedoelen we in dit geval het controleren of de dekking van eindtermen voldoet aan de kwaliteit en het beleid van de VO-school. Hierbij vallen bepaalde zaken op. Wij geven je graag tips & tricks over hoe het PTA gedegen vormgegeven kan worden en hoe de school zelf met het schoolexamenbeleid aan de slag kan gaan.

NUT

Een goed opgesteld PTA is fijn voor alle partijen. Ouders kunnen bijvoorbeeld zien wat hun kind moet leren voor een schoolexamen. De leerling kan uitrekenen hoe hij/zij er gemiddeld voor staat (en wat voor een cijfer er dan nog behaald moet worden voor het laatste schoolexamen om toch van die 6 een 7 te maken). En ook de docenten weten waar zij aan toe zijn, bijvoorbeeld in de aansluiting van het curriculum tussen de onderbouw en de bovenbouw. Daarnaast is het een mooi middel om als school inzichtelijk te maken op welke wijze er wordt voldaan aan de eisen uit het eindexamenbesluit VO.

WAT MOET?

In het eerdergenoemde eindexamenbesluit VO staat omschreven dat het PTA in elk geval dient te vermelden:

- a welke onderdelen van het examenprogramma in het schoolexamen worden getoetst,
- b de inhoud van de onderdelen van het schoolexamen,

- c de wijze waarop en de tijdvakken waarbinnen de toetsen van het schoolexamen plaatsvinden, de herkansing daaronder mede begrepen,
- d de wijze van herkansing van het schoolexamen, alsmede
- e de regels voor de wijze waarop het cijfer voor het schoolexamen voor een kandidaat tot stand komt.

Dit lijkt heel duidelijk, maar blijkt in de praktijk toch lastiger te zijn dan gedacht. Zo blijkt uit onze screenings dat er regelmatig zowel formatieve als summatieve toetsen in een PTA zijn opgenomen. Daarnaast valt het op dat er in een te vroeg stadium geëxamineerd wordt op eindniveau, bijvoorbeeld een schoolexamen dat al in 4 vwo plaatsvindt. Ook blijkt de lesmethode vaak leidend te zijn voor de vormgeving van de toetsing, in plaats van de eindtermen.

Hoe kan zo'n programma nou gezien worden als duidelijk, als een meerwaarde? Volg onze tips & tricks om tot een beter PTA te komen!

OP WEG NAAR EEN GOED PTA

- 1 In een PTA behoren alleen toetsen die onderdeel uitmaken van het schoolexamen (SE). Formatieve toetsen (bijv. proefwerken en SO's) horen hier dus niet thuis.
- 2 Controleer goed welke eindtermen dit jaar verplicht in een SE terug moeten komen en welke erin mogen komen. Op examenblad.nl staan de examenprogramma's waarin de meest actuele informatie te vinden is.
- 3 De eindtermen zijn de basis voor de summatieve toetsen. Creëer samenhang in toetsen door eindtermen op thema's te combineren. De lesmethode is niet leidend, vermijd toetsing per hoofdstuk van een lesmethode.
- 4 Omschrijf helder wat de leerling moet leren en hoe de leerling zich moet voorbereiden op het schoolexamen. Geef ook aan waar hij/zij de benodigde informatie of theorie kan vinden.
- 5 Volg de richtlijnen van de school omtrent herkansingen bij het opstellen van het PTA.
- 6 Zorg ervoor dat het gemiddelde voor het SE makkelijk te berekenen valt en de weging in verhouding staat tot de getoetste inhoud. Hanteer bijvoorbeeld percentages of bied een formule aan.
- 7 Varieer in toetsvormen! Passen de gekozen toetsvormen bij de inhoud en het beheersingsniveau van het examenprogramma?
- 8 Controleer elkaar. Laat een collega of de examencommissie jouw PTA checken.

WAT KAN HET MANAGEMENT DOEN?

Voor het ontwerpen van een kwalitatief goed PTA zijn visie en beleid van de school nodig om te voorkomen dat docenten en/of secties een eigen invulling gaan geven aan hun schoolexaminering. Het risico daarvan is dat de school geen zicht heeft op de toetsdruk, er een toetscircus ontstaat en men de kwaliteit van het examenproces niet kan garanderen. Loop de volgende vragen eens langs. Lukt het om deze te beantwoorden?

- Wat is de visie van de school op onderwijs?
- Is er een visie op toetsing? Zo ja, sluit deze aan op de visie op onderwijs?
- Zijn er richtlijnen gemaakt omtrent het invullen van het format voor het PTA?
- Zijn er afspraken over de hoeveelheid toetsen die afgenomen mogen worden? (Dit zou moeten aansluiten op de visie op toetsing)
- Hoe weten de docenten van, bijvoorbeeld de sectie wiskunde, of de werkdruk voor de leerling in periode 2 van het jaar niet te hoog ligt? Welke toetsen nemen de andere vaksecties in die periode af? Wie houdt overzicht over het totaalaanbod qua schoolexamens voor de leerlingen?
- Hoe worden de PTA's meegenomen in de kwaliteitscyclus? Is er een controleslag ingebouwd om zeker te weten dat iedereen het format goed invult en zich aan het schoolbeleid houdt?
- Hoe ervaren leerlingen de toets druk? Weten ze wat er van hen verwacht wordt en hoe ze zich kunnen voorbereiden?

Deze vragen bieden handvatten om het gesprek over het schoolexamenbeleid te voeren en bieden docenten houvast bij het vormgeven van de PTA's.

ONDERSTEUNING NODIG?

De adviseurs en onderzoekers van CINOP hebben ruime ervaring met visievraagstukken, het screenen van PTA's en het trainen van docenten. We denken graag mee. We kunnen helpen met:

- **Schoolexamenbeleid:** ondersteuning bij het vormgeven van visie en beleid op toetsing en examinering.
- **Kwaliteitsborging** schoolexaminering: begeleiding bij het inrichten van de examenorganisatie. Check op de naleving van procedures en producten, bijv. PTA's.
- **Deskundigheidsbevordering:** docenten en leden van de examencommissie professionaliseren ten aanzien van hun taken en verantwoordelijkheden bij examinering.

Neem vrijblijvend contact met ons op om de mogelijkheden te bespreken.

Ester Scholten

+31 6-10930354

EScholten@cinop.nl

Janneke Wennekes

+31 6-10015882

JWennekes@CINOP.nl

Over CINOP

Stichting CINOP realiseert oplossingen voor complexe vraagstukken in onderwijs en arbeidsmarkt, en streeft daarbij naar een zo groot mogelijke maatschappelijke impact. Door het verbeteren van leerprocessen krijgen alle mensen kansen om zich persoonlijk te ontwikkelen en zo een bijdrage te leveren aan de maatschappij.

De mensen van CINOP hebben jarenlange ervaring in visieontwikkeling en advies, projectmanagement, training & coaching, instrumentontwikkeling, data-analyse en onderzoek. Door verbindingen te maken met organisaties in onderwijs, overheid en bedrijfsleven kan CINOP gefundeerde, toepasbare en integrale oplossingen ontwikkelen. Oplossingen voor actuele vraagstukken rondom flexibel onderwijs, professionalisering in het beroepsonderwijs en arbeidsmarktleren: een leven lang ontwikkelen.

CINOP is ook internationaal actief en werkt samen met overheden, instituten en opleiders aan kwalitatief hoogwaardig beroepsonderwijs. Ook zet CINOP zich in voor het bevorderen van Europese leermogelijkheden, kennisdeling en internationale mobiliteit voor jongeren en volwassenen in het beroepsonderwijs.

